

Upphovsrätt och avtalsfrihet

Om rätt till skälig ersättning och andra nya krav vid upphovsrättsöverlåtelser

Jur. dr Kacper Szkalej
Universitetslektor

 Stockholms universitet

 The Swedish Law and Informatics Research Institute

digital futures

1

Vad och varför? Och räcker inte 36 § AvtL?

- Rätt till skälig ersättning 29 § URL
  - Rätt till ytterligare skälig ersättning
- Rätt till information 29 a - 29 c §§ URL
  - (upplysningsplikt)
- Rätt till hävning av avtal 29 d - 29 e §§ URL
  - Rätt till information om utnyttjande
- DSM-direktivet
- Jämkning av förhandlingspositionen. "(Dis)Harmony of interests"

Avtalstyp	Rättighetskategorier
• Överlåtelser	• Upphovsrätt (exkl. datorprogram)
• Upplåtelser	• Närstående rättigheter, dock endast <ul style="list-style-type: none"> • Utövande konstnärer • Framställare av fotografier
• Ej avtal med "slutanvändare"	

 Stockholms universitet

2

	Rätt till skälig ersättning	Rätt till ytterligare [skälig] ersättning
Typ av avtal och kontext	Kommersiell överlåtelse och upplåtelse (utnyttjande i förvärvsverksamhet)	Kommersiell överlåtelse och upplåtelse (utnyttjande i förvärvsverksamhet)
Anställningsavtal	Ja	Ja
Överlåtelser genom kollektivavtal	Ja (enskilda avtalet träffas) (ej överlåtelse till CMO)	Ja (enskilda avtalet träffas) (ej överlåtelse till CMO)
Representation	Ja	Ja
Utlöses av	Överlåtelse (avtalsingående)	Tydligt missförhållande mellan ersättning till upphovsman och förvärvarens intäkter ("oproportionerligt låg" ersättning i förhållande till intäkter)
Skälig?	Förklaras ej. Lämplig och proportionerlig (art. 18 DSM)	Förklaras ej. Lämplig och skälig (art. 20 DSM)
Tidpunkt för bedömningen av skäligheten	Omständigheter vid tiden för överlåtelsen (avtalskrivning)	Omständigheter efter ingånget avtal
Retroaktiv effekt?	Nej	Ja, avtal ej äldre än 20 år (1 januari 2003 eller 16 juni 2003?) (jmf art. 26.2 DSM)
Dispositiv?	Nej (jmf art. 23.1 DSM)	Nej

 Stockholms universitet

3

	Rätt till information (upplysningsplikt)
Vad	<i>Uttömmande</i> information om de sätt på vilka verket har utnyttjats, samtliga intäkter som förvärvaren har haft från utnyttjandet och den ersättning som upphovsmannen har rätt till
Förutsättning	Utnyttjandet genererar intäkter eller upphovsmannens ersättning är beroende av utnyttjandets omfattning.
Frekvens och längd	Information ska lämnas minst en gång per år, så länge <i>utnyttjandet</i> pågår.
Mot	Licenstagare (förvärvaren) och underlicenstagare om förvärvaren inte har tillgång till informationen. Ska i första hand göras gällande mot förvärvaren (dvs egentliga avtalsmotparten). Men kan riktas downstream. Förvärvare har skyldighet att informera om identiteten.
Sektorspecifikt?	Ja. Omständigheter i sektor ska beaktas vid bedömningen av omfattningen av informationskyldigheten
Lättnadsregel	Ja, om oproportionerlig administrativ börda att lämna informationen. Information begränsas till vad som rimligen kan krävas (rätt till ytterligare ersättning (justeringsmekanismen) styrande) Proportionerligt till rättsinnehavarens bidrag till verket (om bidrag ej betydande endast för att kunna ställa krav på ytterligare ersättning). I så fall inte löpande upplysningsplikt utan efter begäran från rättsinnehavaren (ad hoc).
Retroaktiv?	Ja, villkorad skyldighet (ad hoc upplysning) för att kunna göra rätt till ytterligare ersättning gällande. (20 år gräns)
FHL	Informationen anses lämnad i förtroende i samband med en affärsförbindelse (jmf 6 § FHL).
Dispositiv?	Nej

 Stockholms universitet

4

Rätt att häva avtal	
Innehåll	Rätt att häva avtal och behålla mottagen ersättning Rätt till information om rättigheterna utnyttjas (som inte täcks av allmänna rätten till information)
Förutsättning	Överlåtelse till någon med ensamrätt att utnyttja verket <i>Återkalla rättigheter eller upphäva avtalets exklusiva karaktär? Endast första (verkar det som)</i>
Rättighetshavare	Upphovsrätt, utövande konstnärer, framställare av fotografiska bilder. Även de som inte omfattas av informationsrätten. Gäller ej filmverk eller överlåtelser av rätt till inspelning av verk på film när filmverket har spelats in
Utlöses av	Förvärvaren utnyttjar inte skyddsobjektet (rättigheterna) inom rimlig tid från överlåtelsen eller senaste utnyttjandet, och har inte utnyttjat inom 6 månader från uppmaning från rättsinnehavaren. Gäller ej om uteblivna utnyttjanden till övervägande del beror på omständigheter som rättsinnehavaren rimligen kan förväntas avhjälpa.
Rimlig tid	Anges ej. Uteblivna utnyttjanden ska avvika från vad som kan anses utgöra en normal användning i aktuell sektor med beaktande av varje enskilt fall (projekt mm). Utgångspunkten är avtalstillfället resp. när verket senast utnyttjades (+ 6 månader)
Begränsning?	Ja, vid fler rättsinnehavare (bidrag) måste rättsinnehavarna gemensamt lämna uppmaning och hävningsförklaring
Retroaktiv?	Nej
Dispositiv?	Delvis (endast genom kollektiva avtal som tillämpas på överlåtelseavtalet) (jmf art. 23.1 DSM)

 Stockholms universitet

5

Några avslutande tankar

- *Skälig ersättning* ett EU-rättsligt begrepp. Enhetlig tolkning eller upp till medlemsstater att avgöra hur ersättningen ska bestämmas (jmf PKE)?
- Territorialitet (hävningsrätten – återkalla rättigheter eller endast exklusivitet)
- Diskriminering? Retroaktiviteten behandlar inte rättsinnehavare lika. Rätten till information är beroende av tiden för avtalsingående trots att upphovsrätt fortfarande gäller (och kan fortsätta många år till)
- Nya sektorer – akademien (Anställningsavtal? Överlåtelser vid publikation?)
- Rätt till ersättning och AI system? Fotografisk bild!

 Stockholms universitet

6

Tack för uppmärksamheten!

